

Posudek oponenta na diplomovou práci Daniely Němečkové „Mimořádný lidový soud v Praze“

Problematika, kterou si diplomantka zvolila za téma své diplomové práce je vysoce aktuální i dnes, kdy uplynulo sedmdesát let od ukončení druhé světové války. Mimořádné lidové soudy (MLS) vznikly u nás po druhé světové válce a soudily nacistické zločince a jejich pomahače za jejich činnost v průběhu válečných let. I v současnosti jsme svědky probíhajících ozbrojených konfliktů, které je třeba následně řešit pokud možno spravedlivou cestou a je proto třeba hledat inspiraci v minulosti, kdy k obdobným konfliktům došlo.

Diplomová práce velmi plasticky objasňuje, jakým způsobem se poválečná společnost vypořádala s dobou války, jaké to s sebou přinášelo problémy a úskalí. Je třeba vysoce hodnotit práci diplomantky s obsáhlým pramenným materiálem, který ke sledované problematice shromáždila.

Velký přínos diplomové práce spočívá v kritické analýze pramenů, které využívá pro doložení svých závěrů. Diplomantka ve své práci využila také materiál, který shromáždila při své dřívější činnosti v rámci SVOČ.

Diplomová práce Daniely Němečkové je rozdělena na 9 kapitol, které se dále dělí na podkapitoly, Úvod a Závěr. V „Úvodu“ si diplomantka stanovila za cíl své práce nejprve zhodnocení činnosti pražského MLS (včetně komparace s ostatními MLS), popsání základních problémů, se kterými se soud musel vypořádat.

Pro lepší přehlednost je práce rozdělena zhruba do dvou částí, z nichž první je zaměřena na genezi retribučních dekretů, problematiku vzniku a činnosti pražského MLS včetně komparace s ostatními MLS, až po ukončení retribuční a jejího znovuoobjevení v roce 1948. Druhá část diplomové práce je věnována rozboru vybraných případů, které tento soud řešil podle charakteru spáchaných zločinů.

První kapitola „Právní základ retribuční“ nejprve podává základní charakteristiku pojmu retribuční, její chápání v legislativním procesu v průběhu druhé světové války a po válce. Vymezuje pojem a obsah tzv. velkého retribučního dekretu (VRD) na jehož základě tyto MLS vznikly. Návazně si všímá i situace na Slovensku a národní očisty, která zde proběhla. Druhá kapitola nazvaná „Vznik MLS“ přibližuje vlastní vznik tohoto soudu. Třetí kapitola „Zřízení MLS Praha“ se věnuje osobám, které se podílely na výkonu a fungování MLS jako byli soudci z povolání, soudci z lidu, veřejní žalobci, vyšetřující soudci.

Čtvrtá kapitola „Zahájení činnosti“ se věnuje počátkům činnosti MLS, která byla oficiálně zahájena 1. 9. 1945. Ve stejný den byli určeni první lidoví soudci jako přisedlíci v prvním procesu s nacistickým náměstkem primátora z doby okupace Pfitznerem, který po dvoudenním procesu u pražského MLS byl odsouzen k trestu smrti formou veřejného oběšení na náměstí před pankráckou věznicí. Diplomantka říká „dnes již víme, že první rozsudky byly nemilosrdné, téměř každý osmý odsouzený byl odsouzen k trestu smrti a popraven“ (str. 52).

Pátá kapitola „Činnost MLS Praha a její reflexe v tisku“ reaguje na ohlasy na vznik a výkon retribučního soudnictví v denním i odborném tisku. Autorka dokumentuje situaci obecně a zejména v Praze, přičemž si všímá redaktorů, kteří o řízení referovali. Poukazuje na to, že se nejednalo stálo, že soudci byli ovlivňováni články v novinách dožadujícími se rychlé, tvrdé a nemilosrdné spravedlnosti.

Šestá kapitola „Odsun Němců a jeho vliv na retribuční“ je věnována otázce odsunu z pohledu právních dokumentů. Diplomantka zdůrazňuje, že v souvislosti s odsunem byly do trestního řádu zakomponovány novely, které upravovaly upuštění od stíhání trestného činu či upuštění od výkonu trestu: § 34c zákona č. 119/1873 ř. z., podle něhož mohlo být od stíhání činu veřejnou žalobou upuštěno, byl-li obviněný vydán nebo vypovězen, anebo měl-li být repatriován nebo odsunut z území ČSR.

Sedmá kapitola nazvaná „Ukončení činnosti MLS Praha“ hodnotí celkovou činnost MLS. Navazující, osmá kapitola „Obnova činnosti MLS v roce 1948“ je zaměřena na postižení přeměny MLS po únorových událostech kdy „tzv. vládní akční program“ nově ustaveného kabinetu z 10. března 1948 označil provedenou retribuční jako nedůslednou a za jeden z kořenů vládní krize. „Znovuobnovení účinnosti VRD a revize výsledků činnosti MLS byly jedněmi z instrumentů k totálnímu ovládnutí společnosti“ (str. 69).

Devátá kapitola „Vybraná problematická ustanovení VRD v praxi“ se věnuje analýze některých paragrafů VRD. Diplomantka se podrobně zabývá nejprve skutkovou podstatou vymezenou jako „účast ve zločineckých organizacích dle § 2 a 3 odst. 2 VRD“, kterou analyzuje na příkladech přelíčení následujících osob - Leopolda Kellera, Wilhelma Wollnera, Kurta Daluegea, Karla Hermanna Franka. Následně se zabývá skutkovou podstatou zvanou „Zločin proti osobám dle § 7 VRD“, kde opět na jednotlivých příkladech dokumentuje postup MLS u přelíčení následujících osob a to Milady Wenzlové, Anny Brodňanské, Kurta Blaschtowitschka, Karla Čurdy, Haralda Wiesmanna.

Poslední část diplomové práce je nazvaná jednoduše „Závěr“ tvoří shrnutí a zhodnocení celého vývoje a činnosti tohoto pražského mimořádného lidového soudu, který

řešil na jedenáct tisíc případů a vykonával svoji činnost od svého zahájení 5. září 1945 až do 4. května 1947.

Tato práce zahrnuje 150 stran textu a má celkem 631 poznámek pod čarou, je doplněna seznamem zkratk, pramenů, použité literatura a rozsáhlou a zajímavou archivní přílohou (22 kusů). Diplomová práce po formální stránce tedy splňuje všechna kritéria kladená na diplomové práce. Autorka při zpracování své práce bohatě využívala nejen odbornou literaturu, ale i velké množství pramenného materiálu, který samostatně shromáždila a následně výtěžila. Tato skutečnost, se pozitivně odrazila ve způsobu zpracování i vysoké kvalitě diplomové práce.

Práci celkově hodnotím jako zcela mimořádnou a doporučuji ji k ústní obhajobě s hodnocením výborně.

Navrhuji, aby u ústní obhajoby byly případně probrány následující otázky:

- 1) Retribuční soudnictví v ostatních zemích Evropy.
- 2) Retribuční soudnictví v Německu a u jeho bývalých spojenců.

V Praze 11. 9. 2014

JUDr. Petra Skřejpková, PhD.